BEOORDEELINGEN

VAN HET OORSPRONKELIJKE WERKJE.

Degenen, welke den verstandigen raad opzigtelijk het Gezigtsbehoud en over Brillen, in dit Deeltje vervat, willen betrachten, zullen op hunne gevorderde jaren reden hebben, den Heer Curtis voor hunne onverzwakte gezigts-organen dank te weten.
LONDENSCH GENEES- EN HEEL-KUNDIG JOURNAAL.

Des Schrijvers aanmerkingen over het Behoud des Gezigts zijn zeer juist en oordeelkundig. LETTERKUNDIGE GAZETTE.

De gevestigde en wèlverdiende naam, dien de Heer Curtis zich in het vak der Oog- en Oor-kunde heeft verworven, strekt hem tot waarborg, dat over het geheele Land zijne Aanmerkingen met ontzag en achting zullen worden ontvangen. TAIT'S EDINBURGSCH MAGAZIJN.

Dit Werkje bevelen wij dringend aan allen, die met Oogkwalen zijn geplaagd; hetzelve is echter meer bepaaldelijk voor dezulken bestemd, die tot ons gild behooren; zoo ook voor regtsgeleerden, geestelijken, en, in één woord, voor allen, wier bezigheden van een' letterkundigen aard zijn. Zoo belangrijk en van zoo veel gewigt zijn deze wenken en aanwijzingen wegens het Gezigts-behoud, dat alle dusdanige personen dezelve onophoudelijk bij zich moesten dragen, ja zelfs zich dezelve in het geheugen prenten. NIEUW MAANDELIJKSCH MAGAZIJN.

Een ieder, die eenigen prijs op zijne Oogen stelt, of dezelve goed of slecht zijn, raden wij ten sterkste aan, om zich met den inhoud van dit Boekje bekend te maken. Door geheel Europa heeft des Schrijvers naam reeds eerbied ingeboezemd, en op deszelfs beurt zal het gansche menschdom, daarvan houden wij ons verzekerd, hem onder het getal van deszelfs weldoeners rangschikken. METROPOLITAANSCH MAGAZIJN.

Voor lang reeds zijn de Werken des Heeren Curtis, over de Oorziekten, aan het publiek bekend, en daaraan, zoowel als aan zijne bijzondere begrippen opzigtelijk de behandeling dezer ongemakken, is geen geringe graad der algemeene goedkeuring ten deel gevallen. Ook dit Werkje over de Oogen bevelen wij ten ernstigste der aandacht van diegenen aan, welke nog Oogen hebben, om te behouden, of wel die er nog mede kunnen lezen: nimmer zal hun het uurtje berouwen, dat zij daaraan ten koste legden. TRUE SUN.

Geenszins aarzelen wij te verklaren, dat deze Verhandeling des Heeren Curtis hem op de erkentelijkheid des publieks nieuwe aanspraak zal geven, en ongemeen welgevallig zijn aan diegenen, bij wie het Gezigts-orgaan óf zwak óf ziekelijk is.
BELL'S WEKELIJKSCHE BODE.

AANWIJZINGEN

TOT HET

BEHOUD DES GEZIGTS;

EN WEGENS

de Keus, het Gebruik, en Misbruik,

VAN

BRILLEN, OOGGLAZEN, ENZ.

Videre est opere pretium.

(HET IS TOCH WEL DER MOEITE WAARD TE KUNNEN ZIEN.)

DOOR

John Harrison Curtis,

OOG- EN OOR-KUNDIGE TE LONDEN.

UITGEGEVEN DOOR NAYLER & Co., BOEKVERKOOPERS,

TE AMSTERDAM.

MDCCCXXXVI.

BLADWIJZER.

VOORREDE

DER

ENGELSCHE UITGAVE.

Het onderwerp van dit Werkje (*waarvan* 10,000 *Exemplaren binnen zeer korten tijd verkocht zijn*) *wordt algemeen erkend van het uiterste belang te zijn, ofschoon hetzelve bijna ten eenenmale wordt verzuimd; waaruit men bijna eene bevestiging zoude kunnen trekken van hetgeen* MILTON *beweerde, namelijk: dat niemand, dan zij, die van het gezigt beroofd waren geworden, er den grooten zegen van naar waarde kan beseffen.*

Alhoewel er zeer veel over het Oog geschreven is, zijn wij er echter nog zeer verre af, om eene juiste kennis van deszelfs pathologie (Ziektekunde) *te bezitten. Het zou bijna schijnen, als ware tot dus verre de regte weg, door diegenen, die het onderwerp hebben behandeld, zelden ingeslagen — als hadden zij de ontleedkundige zamenstelling van het zintuig niet genoeg verstaan. Voortaan behoeft zulks niet meer het geval te zijn; want, behalve mijne Kaart en Plan van*

het Oor, (welks zenuwen zoo naauw met die des Oogs zijn verbonden) heb ik ook onlangs een Plan van de ontleding des Oogs, op eene groote schaal, in het licht gegeven, ten gebruike van geneeskundige leerlingen, en van de beöefenaren in het algemeen: waarin ik de laatste ontdekkingen der physiologisten heb ingelascht; en verders, als tot dit Plan behoorende, heb ik eene synoptieke (beknopte) Kaart van de Oogziekten afgewerkt, waaruit men met eenen oogopslag derzelver rangschikking, zetel, symptomen, (kenteekens), oorzaken en behandeling zien kan. Thans zullen de Geneeskundigen, met even weinig grond, hunne onkunde wegens de zamenstelling en ziekten des Oogs kunnen voorwenden, als zij hunne onwetendheid van het Oor kunnen vrijpleiten; want van het eene zoowel als van het andere dezer onderwerpen is, voor allen, een naauwkeurig berigt verkrijgbaar gesteld.

Er zijn misschien weinige onderwerpen, waarin de geneeskundigen minder bedreven zijn, dan wel in de Gehoor- en Gezigt-kunde; echter is eene zekere kennis dezer wetenschappen onontbeerlijk, zoowel om de Oor- en Oog-ziekten met goed gevolg te kunnen behandelen, als den Geneesheer in staat te stellen, om te oordeelen, wanneer en welke soort van Kunstmatige hulpmiddelen voor deze zintuigen noodig zijn, hetzij uithoofde van ongeneesbare ziekte, of van een organisch (natuurlijk) gebrek.

De behoorlijke keuze van Glazen voor een onvolmaakt gezigt is een punt van oneindig grooter gewigt, dan

men zich in het algemeen voorstelt. Een Oogkundige, die alleen de Ziekten des menschelijken oogs kent, zonder met hetzelve, als Gezigtkundig werktuig, bekend te zijn, komt er meermalen toe, om, volgens zijne kennis, Glazen aan te raden, die nooit moesten gebruikt worden, en gezigtpuntige afstanden aan te prijzen, welke ten eenenmale ongeschikt zijn voor het oogmerk, waartoe dezelve worden aangewend.

Gedurende de laatste twee of drie eeuwen zijn wij in de genezing van Oogziekten zeer weinig vooruitgegaan; de wijze van behandeling is echter verschillend genoeg geweest. In vroegere tijden werden er bijna uitsluitend kruiden *aangewend, die echter langzamerhand op den achtergrond werden geschoven, om voor* delfstoffen *plaats te maken, waarvoor men, na dezelve eenigen tijd beproefd te hebben, het verschrikkelijke* mes *in de plaats stelde.*

Het mes is niet zoo zeer verschrikkelijk, uit hoofde van de oogenblikkelijke, doch scherpe pijn, welke het veroorzaakt, als wel uit hoofde van de zorgwekkende gevolgen, die meestentijds daaruit voortvloeijen: als krankzinnigheid, ziekte en stuipen, welke dikwerf eerst met den dood ophouden. Thans schijnt het, alsof de kaarten alweder eenen keer nemen, en binnen weinige jaren zullen wij zeer waarschijnlijk weder tot de kruiden terugkeeren.

Mij blijft nog slechts hierbij te voegen, dat mijn oogmerk is geweest, om zóódanige aanwijzingen te geven, dat allen in staat zijn mogen, om tot in den

ouderdom een onverzwakt gezigt *te behouden; om eenige der meest gewone oorzaken op te sommen, waardoor de oogen benadeeld worden, en den weg aan te wijzen, hoe men dezelve het best vermijden of verhelpen kan; en eindelijk, om eenige weinige duidelijke kenmerken aan te geven voor de keuze en het gebruik van brillen.*

In de hoop, dat mijne lezers van mijne raadgevingen voordeel trekken, en dezelve hun tot baat verstrekken mogen, door hun aan te wijzen, hoe zij het gezigt in volle kracht tot op eenen hoogen ouderdom kunnen bewaren, geef ik deze mijne Aanmerkingen aan hunne onbevooroordeelde *overdenking over.*

JOHN HARRISON CURTIS.

EERSTE AFDEELING.

OVER HET BEHOUD DES GEZIGTS.

In evenredigheid van de uitzetting des Oog-appels, is ook de gevoeligheid van het Zintuig; de gemiddelde doorsnede van den Appel, ofschoon dezelve, naarmate der helderheid van de voorwerpen, van een tiende tot twee tiende gedeelten eens duims verschilt, wordt meestal op omtrent een tiende duim berekend.

Wanneer het licht te sterk, of het voorwerp te glinsterend is, trekt zich de Appel te zamen, ten einde de overmaat van licht, waardoor dezelve anders gehinderd zou worden, te breken; wanneer het licht daarentegen zwak is, zet de Appel zich uit, ten einde er eene grootere hoeveelheid van op te vangen, waardoor een krachtiger indruksel op het Oog wordt te weeg gebragt.

Wie eene beschrijving der ontleding des Oogs te zien wenscht, wordt naar des Schrijvers Plan verwezen, waarop de in- en uitwendige, zoowel als de tusschenliggende zamenstelling des Oogs, met de zenuwen en bloedvaten, worden aangewezen.

Schielijke overgangen van eene schijnbare duisternis tot schel licht zijn zeer nadeelig, zoo ook van licht tot duisternis; daarom is het noodzakelijk, dat men bij het opstaan, des zomers, de oogen beware tegen den sterken indruk der morgenzon; want door de gewoonte, om in de lichtste kamer van het huis het ontbijt te gebruiken, gelijk men al zeer dikwijls doet, verzwakt men de oogen, die aan zachte overgangen van den een' tot den anderen graad van licht moeten gewend worden, totdat zij den glans van den middag-zonnegloed kunnen verdragen.

De oogen wrijven bij het ontwaken is een zeer nadeelig aanwensel, dat vele menschen hebben aangenomen; en alhoewel gezonde menschen, wier gezigt gedurende den dag slechts middelmatig gevergd wordt, geen merkbaar ongemak van deze gewoonte ondervinden, zoo zullen echter diegenen, wier bezigheden, bij aanhoudendheid, eene stipte inspanning hunner gezigtsvermogens vereischen, zich, door eene dure ondervinding, van de waarheid dezer aanmerking weldra overtuigd gevoelen. Behalve dat de oogen op deze wijze dagelijks lijden, zoo gebeurt het ook soms, dat, door het sterke wrijven, haartjes en andere vreemde voorwerpen in dezelve gedrongen worden, die ontsteking kunnen veroorzaken en altoos met groote moeite er weder uit te krijgen zijn. Aan deze onvoorzigtige gewoonte, als aanleidende oorzaak, kan men grootelijks de zwakke en ontstokene oogen van vele menschen toeschrijven. Mogt het echter gebeuren, dat de oog-

leden zóódanig vastkleven, dat men bij het openen derzelve moeite ondervindt, zoo neme men een weinig laauwe melk met water, om ze er eenige minuten mede te betten, waardoor men, in alle gevallen, waar het zintuig gezond is, het gewenschte doel zal bereiken, op eene veel aangenamer wijze, dan zich diegenen immer kunnen voorstellen, welke nooit dit eenvoudige hulpmiddel hebben beproefd.

Het gebruik van *Schermpjes en Klepjes*, bij iedere onbeduidende aandoening van het Oog, is almede eene kwade gewoonte, die men niet te zeer kan afkeuren; want doordien men op deze wijze den invloed van licht en lucht uitsluit, wordt niet zelden het oog-zeer, ja zelfs volslagene blindheid het gevolg van eene geringe ontsteking, die zich misschien tot eene onbeduidende vloeijing der vochten, of bloedverspreiding zou hebben bepaald, en onder eene behoorlijke behandeling, of wel geheel aan zich zelve overgelaten zijnde, binnen weinige dagen verdwenen zijn.

Van tijd tot tijd de oogen betten, zoowel in den loop van den dag als bij het opstaan, draagt zeer veel tot derzelver behoud bij; en in alle gevallen, waar het zintuig gezond is, doet men verstandig, aan koud pompwater de voorkeur te geven; doch wanneer er de minste reden bestaat om ziekte te vermoeden, kan men niet te voorzigtig zijn, vermits het oog, een zoo bij uitstek teeder orgaan is, om geneeskundigen raad in te roepen, *alvorens* men tot het een of ander hulpmiddel zijne toevlugt neemt.

Wanneer men langs stoffige wegen of in winderig weder reist, gevoelt men, dat het betten der oogen zoo heilzaam en voor het gevoel zoo aangenaam is, dat ik niets over het gezonde daarvan behoef te zeggen, om degenen, die den voormelden last ondervonden hebben, zulks te doen aanwenden; echter moet ik aanmerken, dat men, alvorens de oogen te betten, geheel verkoeld moet zijn; want, wanneer het aangezigt met zweet bedekt is, kan de aanwending van veel koud water zeer gevaarlijk worden; zelfs heeft men gezien, dat, bij zwakke en ligt aandoenlijke oogen, de *zwarte staar* het gevolg van deze onvoorzigtige handelwijze is geweest.

Het inrigten van Kantoren en Bureaux, waar men zaken verrigt in bedompte en donkere plaatsen, zoo als maar al te dikwijls geschiedt, is mede zeer schadelijk voor het gezigt, zoowel als voor de gezondheid van het ligchaam in het algemeen; want de gezondheid lijdt niet minder door dampige en benaauwde vertrekken, dan de oogen door die, welke duister en slecht verlicht zijn, waarin men bijna zeggen kan, dat het daglicht nooit behoorlijk dóórdringt. Daarom is het volstrekt noodzakelijk, wil men een eenigzins sterk gezigt behouden, dat de vertrekken, waarin men het grootste gedeelte des tijds doorbrengt, en die zaken verrigt, welke eene aanhoudende inspanning der oogen vereischen, in eene lichte en vrolijke rigting geplaatst zijn; en wie ook dezen raad verzuimt, zal gewis, vroeg of laat, er de droevige gevolgen van ondervinden.

Deze voorzorgen worden geheel over het hoofd gezien te Weenen (en men zou er ook kunnen bijvoegen te Amsterdam), alwaar bezigheden, die veel inspanning en oefening des gezigts vereischen, meestentijds in zeer donkere lokalen en plaatsen verrigt, en uren achtereen voortgezet worden. Men dient ook zorgvuldig alle kamers te vermijden, waarvan de ramen op gewitte muren uitzien, daar deze de zonnestralen zóó krachtig terugkaatsen, dat de sterkste oogen er binnen korten tijd door verzwakt, en ontsteking met eenen sleep van andere kwalen veroorzaakt worden.

Men dient ook zorgvuldig te vermijden, dat de kamers al te veel vergulde, blinkende of witte sieraden bevatten. Ook is het niet te ontkennen, dat door de kleeding een groote invloed op het gezigtsvermogen wordt uitgeoefend; en vele uit de natuur goede oogen heeft men zien bederven door het schijnbaar onschadelijk gebruik van *sluijers te dragen;* doch het oog wordt zóódanig benadeeld door deszelfs onophoudelijk zoeken om de golvingen des sluijers te volgen, dat ik vele bewijzen heb gezien van jonge Jufvrouwen, die alleen dáárdoor zich eene ernstige verzwakking des gezigts hebben berokkend. Ook is het sterk rijgen der keurslijven blijkbaar schadelijk voor het gezigt: daardoor wordt een te zware drang der vochten naar het hoofd veroorzaakt; en men behoeft naauwelijks te betoogen, dat een gezonde staat der oogen, even als van ieder ander deel des ligchaams, van een'

vrijen omloop des bloeds afhangt: iets, dat niet plaats kan hebben, wanneer het ligchaam te sterk geregen of toegeknoopt is.

De uiterste zindelijkheid is ook een voornaam punt, vooral wat het gezigt van kinderen betreft; en men weet zeer wel, dat, hoewel eene der sterkste aanleidingen tot aanstekelijke oogziekten, onder de kinderen der mindere klassen, in hun ongezond en ondoelmatig voedsel te zoeken is, het echter niet te loochenen valt, dat de verpestende uitwasemingen, waarin de meesten hunne dagen moeten slijten, eene nog grootere strekking hebben om oogziekten te doen ontstaan, dan zelfs het nadeelige en ongenoegzame voedsel, dat, helaas! het erfdeel van zoo vele ongelukkige natuurgenooten is.

Hardlijvigheid, en alles, wat eenigzins veel persen bij den stoelgang medebrengt, werkt ook zeer nadeelig op het gezigt, omdat het bloed in dergelijke omstandigheden, door de drukking op de ingewanden, met eene onnatuurlijke snelheid naar het hoofd wordt gevoerd.

Onder de gewone oorzaken van oogziekten kan men rangschikken iedere ongeregeldheid in de spijsvertering — goede sier maken — overdaad in het gebruik van wijn en sterke dranken — verkouding — koorts — het te laat spenen van kinderen — een onmatig gebruik van tabak en sigaren, waardoor jonge lieden vooral het gezigt dikwerf verzwakken — des nachts laat opblijven, en sterk door het kaartspelen verhit

zijn, enz. — de oogen vermoeijen en vergen door vele uren achtereen in den schouwburg te blijven, zoo als met vele lieden van een zwak gezigt het geval is, in plaats dat zij, bij het minste gevoel van pijn in de oogen of verflaauwing des gezigts, zich moesten verwijderen — het hedendaagsch gebruik van lampen over tafel, waarvan de bedoeling door waskaarsen oneindig beter bereikt wordt — benevens zoo vele andere soorten van onmatigheid, waardoor het gezigt, voor in jaren gevorderde lieden althans, altoos meer of minder wordt benadeeld.

De noodige hoeveelheid slaap is even zoo onontbeerlijk, om de oogen in staat te stellen, hunne dienst met gemak en vrucht te verrigten, als de noodige rust vereischt wordt, om de door den arbeid afgematte leden, of den door denken en redekavelen, of andere inspanning afgestompten geest, weder te veroorloven, hunne gewone werking met vaardigheid te volbrengen. Doch een al te *lang gerekte slaap* is daarentegen bijna even zoo schadelijk voor een juist en gezond gezigt als een al te spaarzaam genot zulks zijn kan; want gelijk, in het eene geval, het zintuig door eene onafgebrokene werkzaamheid, zonder de noodige verpoozing, verzwakt wordt, zoo ook wordt, in het andere, het oog, uit gebrek aan afwisselende of toereikende oefening, slaperig en loom, en bijaldien men hetzelve in deze werkeloosheid laat verkeeren, wordt het ten laatste voor deszelfs dienstverrigtingen geheel en al ongeschikt.

Hoe goed en sterk ook onze oogen mogen wezen, is het daarom dus dienstig, dat dezelve op eene matige en zorgvuldige wijze worden gebruikt; en opdat een ieder duidelijk moge begrijpen, waarin, naar mijn inzien, de kenteekens van een onmatig en zorgeloos gebruik van dit zintuig bestaan, zal ik hier eenige aanmerkingen laten volgen, volgens welke een ieder voor zich over zijnen eigenen toestand zal kunnen oordeelen.

Wanneer men, om de voorwerpen duidelijk te onderscheiden, verpligt is, dezelve digter bij het oog te plaatsen, dan men wel gewoon is geweest, dat heet: wanneer het gezigtspunt nader aan het oog begint dan gewoonlijk; — wanneer er, als men bij den arbeid of anderzins het oog op eenig ver af zijnde voorwerp met aandacht wil vestigen, onwillekeurig uit hetzelve waterachtige vochten beginnen te vloeijen; — wanneer, gedurende den arbeid of de bezigheden, zich eene pijnlijke zamentrekking door de geheele oogkas doet gevoelen, die echter na eenige oogenblikken rust, of door het van tijd tot tijd sluiten der oogen weder verdwijnt; — wanneer, bij langgerekte bezigheid, welke groote inspanning des geestes en ook eene sterke spanning des gezigts vordert, de evengenoemde zamentrekking gevolgd wordt, door branding in de oogleden, loomheid, of moeijelijkheid om dezelve open te houden, enz.; — wanneer, bij blonde jonge lieden van een bloedrijk gestel, de randen der oogleden rood of dikker dan in derzelver gezonden staat worden, en

wanneer de bloedvaten opzwellen; — wanneer men, eindelijk, stofdeelen (*muscae volitantes* genaamd) (*), voor het oog ziet zwemmen, en de voorwerpen zoo onduidelijk en onbepaald worden, dat men verpligt is, de oogen voor eene poos te sluiten — dan kan men in al de hiervoren opgegevene gevallen verzekerd zijn, dat het gezigt te veel gevergd is geweest, en dat er, om eenen gezonden toestand weder te verkrijgen, eenige ontspanning volstrekt noodzakelijk is. Het is van het hoogste gewigt, dat men op deze waarschuwende teekens naauwkeurig acht geve; want anders loopt men gevaar, dat de oogen voor *altoos* daarna aanmerkelijk verzwakt worden.

(*) Men raadplege, wegens de behandeling van gevaarlijke gevallen van *muscœ volitantes*, des Schrijvers vertoog over de zamenstelling en ziekten des Oogs. *Muscae volitantes* is eene zenuwachtige kwaal, en moet op eene geneeskundige wijze, even als zenuwachtige doofheid, behandeld worden. Boven en behalve de voorgeschrevene geneesmiddelen, moet de patient op zijnen algemeenen gezondheidstoestand oplettend zijn, eene zuivere lucht inademen, veel beweging buitenshuis nemen, eenvoudige, doch gezonde spijzen gebruiken, het verzwakte zintuig rust vergunnen en nu en dan vrolijke gezelschappen opzoeken; vooral dient hij tegen verstopping der ingewanden op zijne hoede te wezen. Hierbij is het ook van het allerhoogste gewigt, even als bij alle zenuwachtige aandoeningen, om een gerust en van allen angst bevrijd gemoed te bezitten; wanneer men dit voorname vereischte mist, zal men over het algemeen ondervinden, dat alle andere voorzorgen weinig baten: de *mens sana* kan zelden anders dan in *corpore sano* bestaan.

Wanneer men echter deze voorteekens verzuimt, zal het niet lang duren, of andere en nog veel gevaarlijker zullen zich vertoonen. Het eerste zal wezen, dat de voorwerpen zich zullen voordoen, alsof zij van eenen zachten nevel of wolk zijn omgeven, waarvan de uithoeken door alle schakeeringen van kleur betint zijn; daarna zullen de voorwerpen voor de oogen beginnen te dansen, en deze laatsten in groote duisternis gehuld worden; terwijl de voorwerpen zelve, somtijds als het ware in de hoogte, en somtijds in de laagte, meermalen zelfs het onderste boven, in het onzekere schijnen te zweven. Alhoewel men nog naauwelijks dezen toestand met den naam van eene wezenlijke ziekte kan bestempelen, daar dezelve als het ware eene soort van weifeling tusschen ziekte en gezondheid is, kan zulks echter, wanneer men er geen acht op slaat, een algeheel bederf des gezigts voor het overige des levens ten gevolge hebben.

Eenige weinige hulpmiddelen zijn inderdaad alles, wat vereischt wordt, om het zintuig in dergelijke gevallen tot deszelfs gezonde werking terug te brengen, en deze zal ik thans in weinige woorden vermelden. Het eerste, waarop men letten moet, is eene zorgvuldige regeling van het gebruik der oogen met betrekking tot de tijdslengte, zoo veel zulks mogelijk is; een volstrekt onbruik van dezelve zou bijna even schadelijk wezen als eene aanhoudende spanning boven derzelver vermogens zijn kan. Men dient dus dezelve op onderscheidene wijze, zoo veel men zulks doen kan,

te gebruiken, door dezelve niet te lang of met te groote inspanning op hetzelfde onderwerp te vestigen, maar door verandering van tooneelen en afwisseling van bezigheden te verpoozen. De kinderen op school moeten niet te lang met dezelfde soort van werk bezig gehouden worden; vooral niet met zóódanig werk, dat de oogen vermoeit.

Een ander middel, waarbij men veel baat zal vinden om het gezigt te verpoozen, wanneer men niet veel rust kan nemen, bestaat hierin: om de oogen nu en dan onder het werken te sluiten — in de lucht te gaan — uit een open venster te kijken, vooral wanneer er boomen of ander groen in de nabijheid zijn; deze tusschenpoozing, al duurt dezelve slechts weinige minuten, zal de oogen veel verzachten, en in staat stellen, om derzelver verrigtingen met eene soort van vermaak weder op te vatten.

De frissche lucht en verandering van tooneel oefenen eenen verbazenden invloed op de oogen uit, om hunne krachten, wanneer dezelve te zeer vermoeid zijn, te herstellen. Ik heb een' vriend, die gedurende verscheidene uren des daags drukke bezigheden in de stad heeft, en alhoewel hij, aan zijne zaken arbeidende, verpligt is eenen bril te gebruiken, kan hij zonder denzelven zeer gemakkelijk lezen, nadat hij een paar dagen uit de stad is geweest: dit schrijft hij met regt toe aan den weldadigen invloed, dien eene verandering van lucht en voorwerpen op zijne gezigts-organen uitoefent. Nóg kan ik hier bijvoegen, dat frissche lucht

een der voornaamste geneesmiddelen voor de oogontsteking is; en men kan in mijne Verhandeling over het Oog, pag. 80, 81, twee gevallen (het eene wegens de bemanning van een slavenschip, het andere van eene kostschool in *Yorkshire*) vinden van etterende oogontsteking, door de treurigste gevolgen verzeld, die alleen door den bedompten en ongezonden aard der lucht veroorzaakt werden.

Als eene derde waarschuwing kan dienen, dat degenen, welke bij ondervinding weten, dat hun gezigt door sterke en langgerekte oefening, of door eenige andere oorzaak, verzwakt is geworden, zorgvuldig vermijden moeten, om bij het uit bed komen hunne aandacht op kleine voorwerpen te vestigen, of zich aan zóódanige bezigheden, die sterke inspanning des gezigtsvermogens vereischen, over te geven; hoe minder zelfs men hiervan gedurende eene poos na het eten, of bij kaarslicht, vergt, hoe beter.

Het vierde middel heb ik reeds aan de hand gegeven, te weten: de oogen dikwijls met koud water betten. Schoon men een' tijd lang van dit eenvoudig middel weinig merkbare baat moge ondervinden, kan ik er echter voor instaan, dat hetzelve de gelukkigste uitkomst zal opleveren: zoo lang er geene wezenlijke ziekte bestaat, moet men zelfs *niets dan koud water* aanwenden, en op de zachtste wijze gebruikt, zal hetzelve weldra laauw genoeg worden, om het gewenschte oogmerk van nut en verzachting te bereiken.

Het verstaat zich, dat deze verschillende middelen

alleen toepasselijk zijn op zwakte als anderzins, door vermoeijenis of overspanning veroorzaakt; doch wanneer men de gezigts-verzwakking of de pijnlijkheid van het zintuig niet aan deze oorzaken weet toe te schrijven, dan moet men dadelijk *geneeskundige hulp* inroepen, en zich wèl wachten, om eenige middelen hoegenaamd anders dan met de goedkeuring van een' kundig en ervaren' Oogarts aan te wenden.

Daar echter vele menschen, en vooral die, welke op het land wonen, niet altijd in de gelegenheid zijn, om een' Oogarts te raadplegen, zullen zij met vrucht de onschatbare verzameling van voorschriften, door den Schrijver in zijne Verhandeling medegedeeld, kunnen nazien; daaronder zijn er velen door de vermaardste Oogartsen van *Europa* opgegeven.

De hoeveelheid, zoo als ook de aard van het licht, waarbij men zijne bezigheden verrigt, verdienen insgelijks onze aandacht op te wekken.

Van welken aard ook onze werkzaamheden zijn mogen, dient er, zoo veel mogelijk, een gelijke graad van licht verkregen en een gelukkige middelweg bewaard te worden; — niet te veel, ook niet te weinig, daar het eene even zoo zeer als het andere voor de oogen schadelijk is.

Eenigen schijnen zich evenwel te verbeelden, dat niets hunnen oogen kan schaden; van dáár, dat men die menschen, bij verkiezing, tegenover eenen witten muur ziet werken, waardoor de zonnestralen met kracht worden teruggekaatst, zonder in het minst te beden-

ken, dat deze dwaze handelwijze hun gezigt onvermijdelijk moet verzwakken. Meermalen heb ik dan ook bijgewoond, dat zulks de oorzaak van ingekankerde en gevaarlijke ontstekingen werd, waardoor na de genezing zelfs de oogen zóó zwak bleven, dat zij voor hunne gewone diensten niet meer geschikt waren.

Wanneer men zich een goed en gelijk licht verschaft heeft, heb ik nog aan te merken, dat men zeer veel tot de verzachting en duurzaamheid van het oog kan bijdragen, door de houding, waarin men zijne bezigheden verrigt, dikwijls te veranderen; waardoor men ook met het beste gevolg eenen al te grooten drang der vochten naar het hoofd voorkomt. De Student of Letterkundige, bij voorbeeld, dient een' hoogen lessenaar te bezitten, waaraan hij staande kan lezen en schrijven, zoowel als ook van tijd tot tijd in eene zittende houding blijven. Hoe eenvoudig dit ook toeschijne, houd ik mij sterk, dat, bijaldien men zulks ééns ter dege beproefde, het weldadige uitwerksel niet alleen op het gezigt, maar ook op de gezondheid van het geheele gestel zóó sterk daarvoor zou pleiten, dat men er niet ligtelijk weder van zoude afzien. De grond van vele der ongemakken, waaraan de Letterkundigen lijden, moet ongetwijfeld in hunne zittende gewoonten, zonder dikwerf van houding te veranderen, gezocht worden.

Het zal welligt vreemd klinken, dat *de kleur der oogen* op derzelver sterkte eenigen invloed hebben kan; dat zulks echter het geval is, behoeft niet meer

in onze dagen betoogd te worden, en men moet aan degenen, wier oogen *donkerkleurig* of *bruin* zijn, te kennen geven, dat dezelve zwakker en door onderscheidene oorzaken voor kwetsing ligter vatbaar zijn, dan *grijze* of *blaauwe* oogen. *Licht-blaauwe* oogen, en andere dergelijke, zijn doorgaans de sterkste; daarop volgen de *grijze;* hoe lichter de oogbal, hoe grooter en langduriger is de graad van inspanning, dien het oog verdragen kan.

Sedert eenige weinige jaren is het zeer gebruikelijk geworden, om voor zwakkere oogen schermpjes en klepjes tegen het licht te gebruiken; echter moet ik aanmerken, dat dergelijke kunstmatige beschuttingen alleen dienstig en geschikt zijn voor degenen, wier oogen sterk uitpuilend of zeer schraal met ooghaartjes en wenkbraauwen bedeeld zijn. Voor degenen, die om deze reden eenige bedekking voor hunne oogen behoeven, is niets zoo dienstig, en tevens zoo eenvoudig, als het gebruik van een groen zijden schermpje.

Het kan niet onbekend zijn, dat, gedurende den oorlog in Egypte, het Engelsche leger zeer veel van oogontsteking had te lijden; en hetgeen, volgens mijn oordeel, zeer veel heeft bijgedragen, om de kwaal, die haren oorsprong had in de werking der zon op het dorre zand, te verslimmeren, was de vorm der chacots van de soldaten. Deze hadden van voren een zeer klein klepje, van zwart gepolijst, in plaats van eenvoudig gelooid, leder, dat door deszelfs kleinte de oogen niet genoegzaam bedekte, terwijl deszelfs glans eene zeer

sterke terugkaatsing van het licht op hunne gezigtsorganen veroorzaakte. — Het is zelfs waar, dat zwart gepolijst leder te allen tijde nadeelig is voor chacots of andere hoofddeksels, en niets kan meer ondoelmatig zijn, dan de met zwart leder overtrokkene chacots der officieren bij het leger; want niet alleen dat zij de zon aantrekken en zoo naauw om het hoofd spannen, maar ook zijn dezelve, uit hoofde van derzelver zwaarte, sterk af te raden. Tijdens ik in het Koninklijke Marine-Hospitaal te Haslar dienst deed, heb ik veel ondervinding van oogziekten verkregen, en deze omstandigheid is mij weder voor den geest gekomen bij het vernemen, dat in de laatste tijden de Belgische troepen zeer algemeen aan deze kwaal leden; en, wat daarbij zeer opmerkelijk is, dezelve heeft zich niet onder de burgers vertoond. Zou men zulks niet grootelijks, zoo als hier boven gezegd is, kunnen verklaren, namelijk: door het gebrek aan genoegzame beschutting van de oogen des soldaats, uit hoofde der kleinte van het vizier of klepje van hunne chacots? — Daar ik nu toch over dit punt spreek, kan ik niet afzijn aan te merken, dat de thans in zwang zijnde vrouwenhoeden, met zulke kleine luifels, welke nog daarenboven achterover van het gezigt wegvallen, niet anders dan schadelijk voor de oogen kunnen wezen: ook is het mij zelven meermalen gebeurd het uitwerksel te bespeuren, dat door het dragen van een' hoed met een' smalleren rand, dan gewoonlijk, op mijne oogen gemaakt werd. Zulke zaken moeten niet over het hoofd worden gezien.

Bij vele jonge lieden bestaat de gewoonte, om bij het maanlicht te lezen of gedurende langen tijd de maan aan te schouwen. Zulks kan men echter niet te zeer laken; zelfs heeft men gezien, dat volslagen verlies des gezigts het gevolg is geweest van langgerekte maan-waarnemingen door Sterrekundigen, die verzuimd hebben het oog genoegzame tusschenpoozingen van rust te vergunnen; door de oogen aan den invloed der maan bloot te stellen, worden dezelve altijd min of meer beneveld.

Het is, vermeen ik, hier de plaats, om Zee-officieren te waarschuwen tegen het beschouwen van de maan en andere hemelligchamen, gedurende langen tijd, door sterke kijkers, gelijk zij in hunnen ijver voor de bevordering der wetenschappen en de pligtmatige verrigting hunner moeijelijke diensten maar al te dikwerf doen: op deze wijze hebben velen hun gezigt zóódanig benadeeld, dat hunne diensten voor het Vaderland daardoor beperkt zijn geworden; alzoo hebben zij, alleen door onvoorzigtigheid in dit opzigt, juist het doel gemist, waarnaar zij zoo ijverig streefden, en voor welks bereiking zij het leven zelfs hadden veil gehad.

Mij komt het zeer gepast voor, om eenige aanmerkingen over de zorg voor en het gebruik van de oogen, van de kindschheid af tot op gevorderde jaren, alhier in te lasschen.

Wil men goed zien, zoo moeten de oogen reeds van de kindschheid af verzorgd worden. Door de ach-

teloosheid van minnen wordt het gezigt van vele kinderen voor altoos verzwakt, doordien zij, kort na de geboorte, aan een schel licht of de sterke vlam des vuurs worden blootgesteld. Daarom kan men niet te groote voorzigtigheid aan minnen en dienstboden inprenten, wil men het welzijn zijner kinderen ter harte nemen.

De oogen van kinderen moet men trapsgewijze gewennen en oefenen, om verafgelegene voorwerpen te onderscheiden; echter moet men daarbij de grootste omzigtigheid in acht nemen, en ze er niet in sterken, om met het teedere gezigt op zóódanige voorwerpen te turen, die, óf te ver verwijderd, óf te schitterende zijn, dan dat dezelve zonder eene al te groote zamentrekking der ongeharde zintuigen gezien kunnen worden; want zulks zou wel den grond tot eene levenslange en ongeneeslijke verzwakking der oogen kunnen leggen.

Wanneer deze voorzorgen in de kinderjaren behoorlijk worden aangewend, en men in den jeugdigen leeftijd tegen het misbruik des gezigts waakt, door niet overmatig bij nacht te lezen, en door langgerekten arbeid met de naald bij kaarslicht, of eenige andere werkzaamheid, die den oogen schadelijk kan zijn, te vermijden, dan zullen de oogen, zelfs in den ouderdom, eene sterke inspanning zonder nadeel kunnen verdragen; en op deze wijze kan men zich, tot op den laatsten stond misschien, tegen een der lastigste ongemakken van de sterfelijke natuur vrijwaren.

Er zijn voorzeker tijdstippen op den dag, wanneer alle oogen, hetzij oude of jonge, sterke of zwakke, beter in staat zijn, dan op andere oogenblikken, om vermoeijenis te ondergaan, en daarvan is voorwaar de ochtend het voornaamste, als wanneer het ligchaam, door rust versterkt en hersteld zijnde, tot inspanning voorbereid is; maar overdaad van slaap is even zoo nadeelig voor de gezigts-organen als voor de geestvermogens, en *est modus en rebus* (in alle dingen is er eene maat) is even zoo toepasselijk op den slaap als op het eten, drinken, of eenige andere ligchamelijke neiging. — Hierover kan men met vrucht raadplegen de »Heelkundige Aanmerkingen" van den Heer Abernethy — of »James, Johnson en Wilson Philip, over de slechte Spijsvertering," enz. — Echter wil ik niet, zoo als reeds gezegd is, aanraden, om het gezigt, in een sterk licht, onmiddellijk na het opstaan, aan groote inspanning over te geven; want men kan als vasten stelregel aannemen, dat alle sterke en plotselinge overgangen voor de oogen nadeelig zijn. Daaruit is niet zelden volslagen verlies des gezigts voortgevloeid, wanneer men zoodanige overgangen tot het uiterste dreef; hiervan levert de oude Geschiedenis menigvuldige voorbeelden op. Om er slechts twee aan te stippen, noemen wij Dionysius van Sicilië, met regt de Tiran bijgenaamd, die zoowel zijne eigene vindingrijkheid, als ook die van degenen, die hem omringden, gestadig op de proef stelde, ten einde voor zijne slagtoffers nieuwe foltermiddelen uit te denken: onder de middelen,

welke aan dit monster in menschelijke gedaante het grootste genoegen verschaften, was, dat hij zijne ongelukkige gevangenen in kerkers zonder het minste licht liet opsluiten, totdat hunne oogen, doordien zij ze niet hadden kunnen gebruiken, bijna verblind waren, en hen dan plotselings in het felle licht der middagzon liet brengen; waarvan, zoo als men ligtelijk kan begrijpen, de smertelijkste pijnen, welke tot volslagene blindheid oversloegen, het gevolg waren. Even zoo barbaarsch was de behandeling door de Karthageniënsers aan REGULUS aangedaan, hoewel er misschien eenige verschooning voor te vinden is, wanneer men bedenkt, welk een gevaarlijke vijand hun gevangene voor Afrika geweest was: na hem eerst de oogleden te hebben afgesneden, stelde men hem, in dezen ellendigen toestand, aan de lijnregte stralen der keerkringszon bloot, waardoor hij weldra blind werd.

Doch ik moet weder tot mijne aanwijzingen terugkeeren, opzigtelijk het beste tijdstip, om van de oogen meer dan gewone inspanning te kunnen vergen. Vervolgens moet ik aanmerken, dat, wanneer zulks geschieden kan, dezelve na het eten een poosje moeten uitrusten, vooral wanneer de bezigheid medebrengt, dat men zitten gaat. De nadeelige gevolgen der tegenovergestelde gewoonte ziet men dagelijks aan de roode gezigten, bleeke lippen en bebloede oogen van dezulken, die, kort na den maaltijd, sterk denken of het gezigt veel inspannen.

Hiervan heeft men een treffend voorbeeld aan Lord

C. gezien, die onder mijne behandeling is geweest, en die een groot liefhebber van de Opera zijnde, de gewoonte had, er dagelijks, terstond na het middageten, heen te gaan: bij die gelegenheid was hij altijd doof en door eene neveligheid voor de oogen geplaagd, welke eenigen tijd, nadat hij in de zaal trad, voortduurde. Zoowel hij als zijne vrienden waren zeer verlegen, om dit vreemde verschijnsel te verklaren, te meer, daar voornoemde Heer zeer matig leefde.

Het raadsel is echter niet moeijelijk op te lossen. De drang des bloeds naar het hoofd, door de versnelde beweging van het hart veroorzaakt, bragt eene drukking op de gehoor- en gezigtszenuwen te weeg, waardoor derzelver werking belemmerd werd: nadat hij echter eene poos stil was gebleven, daalde het bloed naar de onderdeelen terug, en hij kreeg zijn gehoor en gezigt weder.

Eenige aanwijzingen over het nadeelige van ligchamelijke en ziels-inspanning, terstond na den maaltijd, kan men in het Hoofdstuk over de oorzaken der ziekte, in mijne Verhandeling over de Doof-stommen, vinden.

Wijders dient men noodwendig den oogen rust te vergunnen na alle bezigheden, waardoor de hartstogten opgewekt worden, zoo als het prediken, het pleiten, het declameeren, het redekavelen, enz., indien men het gezigt eenigzins tot in den ouderdom wil bewaren; want daar het bloed buitengewoon verhit wordt en in groote mate naar het hoofd ruischt, maakt het de oogen tot inspanning ongeschikt; en

bijaldien men zulks verzuimt, zal deze onachtzaamheid de pijnlijkste gevolgen na zich slepen, waarvan het mij ligt zou vallen duizende voorbeelden aan te wijzen onder de beoefenaren van zulke beroepen, welke aan den invloed dezer gewaarwordingen onderhevig zijn.

De gewoonte, die zoo vele menschen hebben, om den rug naar het licht te keeren, ten einde beter te kunnen zien te lezen of te werken, is almede zeer schadelijk, doordien de lichtstralen al te regtstreeks teruggekaatst worden; en het nadeel zal des te grooter zijn, naarmate het papier of ander voorwerp witter is. Er bestaat echter een geval, waarin men deze gewoonte gerust kan aannemen: wanneer namelijk een der oogen een ziekelijk of onaangenaam uitzigt heeft, zal men het gebrek niet opmerken, indien de persoon de voorzorg gebruikt, om in gezelschap met zijn' rug tegen het licht te gaan zitten.

Te dezer plaatse wilde ik iets aanraden, waarbij ik zelf, zoowel voor den geest als voor het ligchaam, zeer veel baat gevonden heb; namelijk, dat men, wanneer het noodzakelijk is om zich des avonds met *lezen* en *schrijven* bezig te houden, aan het laatste altijd de voorkeur geve, als zijnde dit voor de oogen eene mindere inspanning, en meer gemakkelijk te verrigten, dan het lezen.

Men zoude kunnen vermeenen, dat, hetgeen nu volgt, meer bepaaldelijk tot de *Behandeling der Oogziekten* behoort; daar echter deze aanmerkingen alleen op zóó-

danige gevallen doelen, waarin geneeskundige hulp meestentijds niet noodzakelijk is, geloof ik dezelve met alle gepastheid alhier te mogen inlasschen.

Door verschillende oorzaken krijgt men vaak vreemde voorwerpen in het oog, b. v. door eene windvlaag, onder het versnijden eener pen, enz.; en meestentijds is de manier, die men aanwendt, om dezelve er uit te halen, daartoe geheel en al ongeschikt. Men wrijft eerst de oogleden met de hand, waardoor men altoos eene onaangename gewaarwording en dikwerf zelfs ontsteking veroorzaakt, doordien men gevaar loopt het lastige voorwerp in het bekleedsel des oogs te dringen, waaruit hetzelve niet dan met groote moeite verwijderd kan worden.

Men moet integendeel het hoofd voorover buigen, zelf het bovenste ooglid opligten, daar de lijdende persoon zulks veel zachter dan anderen kan doen, en daardoor zal men gewoonlijk in het uitwerken van het voorwerp slagen. Het natuurlijk gevolg van het opligten des ooglids en van hetzelve in dien toestand te houden, is een tranenloop, die het ingeslopen ligchaam met zich voert, en hetzelve naar den hoek des oogs naast den neus brengt, van waar men hetzelve gemakkelijk kan uitnemen.

Indien men echter op deze wijze niet mogt slagen, zoo wrijve men eenige keeren met den vinger zachtkens langs het ooglid naar den neus toe, waardoor men zelden mist, of het voorwerp zakt naar de traanklieren, en kan aldus weggenomen worden. Maar blij-

ven beide deze middelen zonder gevolg, dan raad ik aan, dat men een' anderen persoon uitnoodige, om een fijn haarpenseel, in room gestipt, tusschen het ooglid en den oogbal in te brengen, met den uithoek beginnende, en naar den neus voortgaande: daardoor bereikt men gewoonlijk het gewenschte doel. Onkundigen moet ik waarschuwen, om niets verder dan het voorgaande in het werk te stellen; dewijl men, alvorens er van bewust te zijn, een ernstig nadeel aan dit teeder orgaan veroorzaken, en zich daardoor naderhand vele bittere verwijtingen kan berokkenen.

Hetgeen thans volgt, en op de zorg voor de oogen betrekking heeft, kan, dunkt mij, zeer gevoegelijk hier aangevoerd worden. — In latere tijden is het zeer algemeen geworden, om in den Schouwburg enkele en dubbele tooneelkijkers te huren; wanneer men zulks doet, kan men niet te groote zorgvuldigheid gebruiken. Geen onzer zintuigen is zoo gevoelig als het oog, of wordt zoo ligtelijk aangestoken. Indien er dus het geringste spatje etterachtige stof, uit het oog eens aan oogziekte lijdenden persoons, aan het geleende glas gebleven is, en met het gezonde oog in aanraking komt, is het bijna onvermijdelijk, of men zal de ziekte overerven; even als eene onreine kam, gebruikt wordende na een' persoon met het hoofdzeer behebt, hetzelfde ongemak ten gevolge heeft, en zoo vele andere kwalen medegedeeld worden, door slechts de kleederen enz. van daarmede besmette personen aan te raken.

Daarom raad ik mijnen lezeren ten ernstigste aan, zich een' eigen' tooneelkijker aan te schaffen, of naauw oplettend te zijn, wanneer zij na anderen een kijkglas gebruiken.

Den lezer zal het misschien niet onbelangrijk wezen, eenige aanmerkingen over Kunst-oogen (waarvan Signor Vorley, te Florence, de oorspronkelijke uitvinder was,) alhier aan te treffen; vooral wanneer hij te weten komt, dat men tot nog toe geene andere behandeling voor eene verklaarde oogziekte weet, dan het uitrooijen van het aangestoken oog, hetwelk men ook met een gekankerd oog doen moet, om daarvoor een kunst-oog in de plaats te zetten.

Wanneer in vroegere tijden het oog of de oogleden, ten gevolge van ziekte, vernield of uitgenomen waren geworden, plagt men eene geschilderde nabootsing daarvan over de oogkas te plaatsen, welke door middel van eene stalen veer, die langs den slaap achter het hoofd naar de andere zijde omging, vastgehouden werd; thans echter verstaat men door een kunst-oog een hol stuk emaljeersel, zóódanig beschilderd, dat het naar het menschelijk oog gelijkt, en achter de oogleden wordt ingesloten. — Door verschillende personen worden dezelve natuurlijkerwijze ook onderscheiden gemaakt, terwijl sommigen niets anders dan emaljeersel, anderen weder goud met emaljeersel, enz. daartoe gebruiken. Het is hier de plaats niet, om in een vertoog te treden over de wijze, hoe men dezelve vervaardigen moest, ten einde zoo weinig ongemak mogelijk aan den dra-

ger te veroorzaken; ééne opmerking echter bestaat er nog, en die is van zóó veel gewigt, dat ik dezelve onmogelijk kan overslaan, namelijk, dat men bij het gebruik daarvan de uiterste zindelijkheid in acht moet nemen. Om hierin te slagen, dient men het oog ten minste twee- of driemaal 's daags uit te nemen, en van het daaraan klevende slijm te zuiveren, terwijl men óók de oogkas en de leden terzelfder tijd met laauw melk en water betten moet; aangezien nu deze deelen ligtelijk verslappen, kan men ook gerust een zacht zamentrekkend vocht daarbij aanwenden.

TWEEDE AFDEELING.

OVER DE

KEUS, HET GEBRUIK, EN MISBRUIK,

VAN

BRILLEN, OOGGLAZEN, ENZ.

Na den ouderdom van *dertig* en *vijf en dertig* jaren te hebben bereikt, beginnen de meeste menschen de behoefte aan eenige hulp voor de Oogen bij het lezen en werken te gevoelen; het begin en de voortgang dezer verzwakking der Oogen verschillen echter naar mate van den gezondheids-toestand des persoons, of in verhouding tot derzelver oorspronkelijke zamenstelling, of wel tot het meerder of minder gebruik, dat er van gemaakt is geworden, als anderzins: zoo ziet men, dat sommigen op hun vijfentwintigste jaar even zoo zeer eenen Bril behoeven als anderen op hun vijftigste jaar; anderen, integendeel, hebben op hun vijftigste jaar een even zoo sterk gezigt als op hun vijfentwintigste.

Den gemiddelden ouderdom echter, waarop men voor het lezen eenen Bril noodig heeft, kan men van *vijf*

en dertig tot *vijf en veertig jaren* aannemen. Na dezen laatsten leeftijd verzwakt het vermogen, dat het Oog in de jeugd bezit, om zich te laten rigten, en alhoewel men nog duidelijk verafgelegene voorwerpen kan ontwaren, is men dikwijls niet in staat, de nabijzijnde goed te zien; hij daarentegen, die den kleinsten druk met gemak zonder Bril kan lezen, vindt zich dikwijls onbekwaam, om eenig voorwerp hoegenaamd op een' afstand van twaalf ellen juist te onderscheiden.

Onder de veelvuldige, bij het algemeen aangenomene dwalingen, waardoor degenen, die ze aankleven, zich zelven dagelijks nadeel berokkenen, is er geene, die meer schade onder de oogen heeft aangerigt, dan het begrip, dat alle menschen van dezelfde jaren ook glazen met hetzelfde gezigts-punt hebben moeten. Niets kan ongerijmder wezen; met evenveel regt zoude men dezelfde geneesmiddelen voor alle kwalen zonder onderscheid kunnen aanwenden, vermits de jaren der lijders slechts gelijk stonden.

De meest algemeen dienstige en misschien ook de beste aanwijzingen, die men geven kan, wanneer iemand gevoelt, dat hij een' Bril noodig heeft, om met genoegen voor zich zelven en met voordeel voor zijne bezigheden, welke die ook zijn mogen, zijne oogen te kunnen gebruiken, bestaan dáárin, dat hij zoodanigen Bril kieze, welke de voorwerpen in derzelver meest natuurlijken staat voorstelt: want zal een Bril voor het Oog juist geschikt zijn, zoo moet dezelve noch *vergrooten*, noch *verkleinen*, maar in staat stellen, om, zonder overspan-

ning of onnatuurlijke werking van den Oog-appel, te lezen of te arbeiden.

Het voorname doel van Brillen is, om het oog des dragers gemak te verschaffen; en alhoewel men hierbij vermeerderde inspanningskracht aanwendt, zoo kan toch geen Bril voor het gezigt geschikt worden genoemd, die niet met meerder gezigtsomvang tevens ook meerdere *rust* en *genoegen* aan de Oogen verschaft.

Wanneer dezelve er door vermoeid worden, kan men gerust aannemen, óf dat men geen' Bril noodig heeft, óf wel, dat die, welken men gebruikt, vóór ons niet geschikt, of gebrekkig in deszelfs zamenstelling is.

Er zijn twee soorten van glazen — bolronde (*konveks*) en holronde (*konkaaf*) — de bolronde glazen worden door diegenen gebruikt, van wie men gewoonlijk zegt, dat zij een oud of ver gezigt hebben, en die niet in staat zijn, om kleine digtbijzijnde voorwerpen te zien of te onderscheiden; — holronde glazen dienen voor diegenen, welke bijziende zijn, om ze in staat te stellen verafgelegene voorwerpen even zoo duidelijk te zien, als het geval was vóórdat zij bijziende werden.

Wanneer het Oog (zegt Dr. YOUNG) een al te sterk straalbrekend vermogen bezit, om verafliggende voorwerpen duidelijk op te vangen, dan is de appel gewoonlijk zeer groot, en kan men de onduidelijkheid van het afbeeldsel eenigzins verhelpen door de oogleden gedeeltelijk toe te sluiten; ten gevolge van deze gewoonte, noemt men een aldus gevormd Oog *bijziende* (of *myopsch*). In dergelijke omstandigheden kan men,

met behulp van een holrond glas, de verspreiding der lichtstralen vermeerderen, en op zekeren afstand een zoo veel kleiner, doch tevens sterk afbeeldsel van het voorwerp vormen, dat hetzelve volmaakt kan gezien worden. Voor een verziend (of *presbyopsch*) Oog wordt daarentegen een bolrond glas vereischt, ten einde op een' afstand voorbij het voorwerp een sterk afbeeldsel daar te stellen — en dikwerf ziet men, dat, om het gezigt duidelijk te maken, de stralen niet alleen minder uiteenloopend dan te voren moeten worden, maar zelfs in een gezigtspunt achter zoodanig Oog zich moeten vereenigen. Verziende menschen hebben gewoonlijk een' kleinen Oogappel, en daardoor nemen zij zelden de gewoonte aan, om met de Oogleden er een gedeelte van te bedekken.

Indien de vochten des Oogs, door ouderdom of zwakte, ingedroogd of verminderd zijn, zal de buitenhuid al te plat wezen, en de stralen, niet genoegzaam gebogen of gebroken zijnde, zullen op het vlies vallen, vóórdat zij tot een middelpunt vereenigd worden; en wanneer dezelve niet opgevangen werden, zouden zij in een punt achter het Oog zamentreffen. Daarom, wanneer men dezelve niet door kunstmiddelen te hulp komt, maken zij geen genoegzaam duidelijk en sterk afdruksel, maar vormen op den grond des Oogs een onbepaald tafereel, en vertoonen het voorwerp op eene onvolmaakte en verwarde wijze.

Dit gebrek in het Oog wordt alzoo verholpen door een dubbel bolrond glas, gelijk de gewone Brille-

glazen, welke, door sneller, dan anders het geval zoude zijn, de lichtstralen te doen zamenloopen, aan dit gebrek der Natuur die hulp verleenen, welke door de omstandigheden wordt vereischt; moetende de rondheid van het glas steeds in evenredigheid tot het gebrek des gezigts (*platheid des Oogs*) wezen.

»Indien de buitenhuid daarentegen al te bolrond is, zullen de lichtstralen zich in een middelpunt vereenigen alvorens het Oogvlies te bereiken, en dán zal het voorwerp alweder onduidelijk zijn.''

»Dit gebrek kan men door holronde glazen verhelpen, waardoor de lichtstralen verspreid worden, en dien ten gevolge, wanneer dezelve met juistheid worden aangewend, het Oog in staat wordt gesteld, om het afbeeldsel op de regte plaats te vormen.'' —

(CHITTY, *Proefondervindelijk Vertoog over de Geneeskundige Regtspleging.*)

Door middel van bolronde glazen, van 36 of 38 duimen middelpunt, zullen diegenen, wier Oogen onbekwaam worden om kleinen druk te lezen of hun werk te verrigten zonder pijn te gevoelen, zich in staat bevinden, om zoowel het eene als het andere te doen; en wanneer de keus behoorlijk gedaan wordt, zullen zij, door het gemak en de verzachting, welke men daardoor ondervindt, het gezigt grootelijks bewaren: — van dáár, dat dezelve ook *bewaarders* genoemd worden, welke naam evenwel met hetzelfde regt op de onderscheidene soorten van glazen kan worden toegepast.

De tijd, die er verloopen zal, alvorens het noodzakelijk wordt om deze eerste Brillen te ruilen, hangt van dezelfde omstandigheden af, als reeds door mij voor derzelver allereerst gebruik zijn aangegeven. Men kan echter aannemen, dat dezelve doorgaans zes of zeven jaren zullen dienen, om bij dag er mede te lezen.

Zoodra het Oog niet meer baat *met* een' Bril, dan te voren *zonder* denzelven, begint te gevoelen, wordt het tijd denzelven tegen sterkere vergrootglazen te ruilen, en de 30 duims middelpunt- of tweede-gezigts-Brillen worden noodwendig; doch dezelve moeten niet al te spoedig aangewend worden door hen, welke tot in den ouderdom het gezigt onverzwakt wenschen te behouden; integendeel moeten zij zoo spaarzaam mogelijk daarmede omgaan, en alleen bij hooge noodzakelijkheid dezelve gebruiken. Vele menschen hebben het gezigt vroegtijdig versleten, door het gebruik van al te sterk vergrootende Brillen, of wel van dezulken, die van ongeschikte bestanddeelen en slecht vervaardigd waren, waaraan hunne Oogen zich spoedig gewenden; doch weldra hebben zij al de hulpmiddelen der kunst uitgeput gehad en zijn lang vóór den dood geheel en al blind geworden.

Wanneer men op het punt staat om een' Bril te gaan dragen, zal men wèl doen, (daar men niet weten kan, welke glazen voor de Oogen geschikt zijn) een geheel stel brillen voor alle overgangen van kracht te leenen, en dezelve in huis gedurende eenige dagen te beproeven, om te zien, welke het beste past; — deze

proefneming moet zoowel bij het *dag-* als *kaarslicht* geschieden, en wel in die houding des ligchaams, zoo als men dezelve het waarschijnlijkst zal moeten gebruiken.

Bijna alle menschen, die voor het eerst een' Bril opzetten, beklagen zich, na denzelven eenige uren te hebben aangehouden, over vermoeijing en onaangename gewaarwording der Oogen, en dat wel nadat zij met zorgvuldigheid en op het regte tijdstip gekozen zijn. Deze vermoeidheid, die men het ergste bij kaarslicht zal gevoelen, wordt ongetwijfeld dáárdoor veroorzaakt, dat men, alvorens zijne toevlugt tot glazen te nemen, te veel van de Oogen, boven hun vermogen, heeft gevergd, maar geenszins, zoo als men meer algemeen vooronderstelt, door het kunstmatig licht — alhoewel dit laatste er zonder twijfel toe bijdraagt.

Zij, wier beroepsbezigheden of uitspanningen de tusschenkomst van vergrootglazen noodzakelijk maken, dienen indachtig te zijn, dat, hoe geringer de graad van vergrootingskracht is, welke in hunne glazen bestaat, hoe minder het Oog er door vermoeid zal worden; dat het ligchaam minder gedwongen in deszelfs houding zal zijn, en dat de overzigtsvlakte, die hetzelve omvat, des te grooter en meer gelijkelijk duidelijk zal wezen. Wanneer men slechts een' matigen graad van vergrooting behoeft, raad ik aan, om, in plaats van een enkel vergrootglas, een' *Bril* van negen duim brandpunt te gebruiken, waardoor het Oog, gedurende langeren tijd, dan door het aanwenden van een enkel

vergrootglas, zonder vermoeijing op kleine voorwerpen zal kunnen gevestigd worden, en men zal daarenboven het belangrijk voordeel genieten, dat het eene Oog niet benadeeld wordt, door bij aanhoudendheid ongebruikt te blijven.

De zoogenaamde dubbele vergrootglazen, welke uit twee plat-bolronde (*plano-konveks*) glazen bestaan, met derzelver platte zijden naar buiten, zijn zeer aangenaam en nuttig voor sommige menschen, daar dezelve eene zeer groote en duidelijke gezigtsvlakte aanbieden. Aan weinigen is het, denk ik, bekend, hoe lang geleden reeds deze bijzondere zamenstelling van een kijkglas is uitgevonden; althans vind ik in de *Wijsgeerige Voorvallen* van 1688 (Deel III, bladz. 842,) vermeld, dat zekere Eustachio Divini een mikroskoop (*vergrootglas*) vervaardigde, met twee plano-konveks-glazen zóódanig te zamen gezet, dat dezelve in het middelpunt van de bolronde-zijde elkander aanraakten; en de schrijver zegt voorts, dat het gemeld instrument de eigenschap bezit, om de voorwerpen plat en niet gebogen voor te stellen; "hoewel" zegt hij: "hetzelve veel omvat, zoo vergroot het tevens op eene wonderbaarlijke wijze."

Bijziende menschen moeten, gelijk ik reeds vroeger gezegd heb, *holronde* (konkaaf-) glazen gebruiken. — Wijlen de Heer Jesse Ramsden maakte het eerste nommer zijner holronde glazen gelijk aan eene bolrondte van 24 duim brandpunt, (dat is te zeggen,) bij N°. 1 konkaaf voegde hij een konveks van dezen gezigtsaf-

stand; deze zamenstelling vormt een vlak, waardoor de voorwerpen noch *vergroot* noch *verkleind* voorkomen, maar zich juist in derzelver natuurlijke grootte vertoonen; en deze manier wordt thans door alle gezigtkundigen nagevolgd.

Het gebruik van een' *Bril*, voor bijziende menschen, is allezins boven een *enkel Oogglas* te verkiezen; en hiervan heeft men een doeltreffend bewijs dáárin, dat de Heer George Adams, een zeer beroemd gezigtkundige van lateren tijd, beweerd heeft, dat hij nog nimmer had gezien, dat een bijziend persoon, die met een' Bril begonnen was, ooit in de noodzakelijkheid kwam om de kracht zijner glazen te vermeerderen; doch vele gevallen wist hij daarentegen, dat door het gebruik van slechts één Oog de personen bij herhaling in de noodzakelijkheid geweest waren, om hunne glazen tegen konkaven van sterkere vergrootkracht te verruilen. Het *voordeel* van een' *Bril* boven een kijkglas blijkt ten duidelijkste uit de omstandigheid, dat alle voorwerpen veel helderder zijn door beide Oogen gezien, dan wanneer men ze met één *slechts* aanschouwt.

Er valt zeer weinig te zeggen, om dengenen, welke bijziende zijn, in de keuze van Brillen tot rigtsnoer te dienen, daar het gebrek van de jaren geheel onafhankelijk is, en geene regelmatige vorderingen maakt, waaruit een gezigtkundige eenige aanleiding zou kunnen vinden, om het ééne gezigtspunt liever dan het andere aan te prijzen.

De keus hangt dus alleen van de personen af, die

aan eene zekere hulp behoefte gevoelen; echter raad ik denzulken op het nadrukkelijkst, zich met glazen, die zoo weinig holrond mogelijk zijn, te vergenoegen; dat wil zeggen: dat zij geene sterkere vergrootingskracht moeten aanwenden, dan genoegzaam is, om hen in staat te stellen, de voorwerpen op *veertig* of *vijftig voeten* afstands duidelijk te onderscheiden. — Men zal deze kracht voor alle gewone omstandigheden toereikend vinden, en men kan, des vereischt wordende, dezelve voor een' tijd lang vermeerderen, zonder er eenige nadeelige gevolgen van te duchten.

Te dezer plaatse acht ik het van gewigt, om eene bedenking tusschen beide te brengen, dáárin bestaande, dat *de meeste menschen Brillen dragen*, *die veel te klein zijn.* Veeltijds geschiedt zulks alleen uit onbedachtzaamheid, maar somtijds ook uit eene moedwillige opoffering van nut en gemak aan eene gewaande netheid van voorkomen. De Oogen lijden zeer veel door het gebruik van glazen, welke niet genoegzaam groot zijn, om den geheelen omvang van den Oogbal te bedekken, waardoor de drager zich dikwerf in het geval ziet, om tegen de lijst, even zoo zeer als er onder door en boven over heen, te kijken. Daarom waren de *groote ouderwetsche ronde Brillen*, die onze voorouders droegen, ongetwijfeld boven de thans zoo zeer in zwang zijnde kleine langwerpige (*ovale*) Brillen verre te verkiezen. Veel hangt ook af van de manier hoe men Brillen opzet; men moet steeds zorgen, dat *zij nimmer tegen de Ooghaartjes aandrukken*, daar

men hierdoor groot nadeel aan de Oogen zoude veroorzaken.

Bijziende Oogen blijven, het geheele leven dóór, bijna dezelfde, en zeer weinigen, die hunne eerste holronde glazen met oordeel gekozen hebben, gevoelen ooit de noodzakelijkheid, om dezelve, op gevorderde jaren zelfs, te veranderen, daar hetzelfde glas bij aanhoudendheid denzelfden graad van hulp, als in den vroegen mannelijken leeftijd, blijft geven.

Om zeer verafgelegene voorwerpen te onderscheiden, hebben vele menschen de gewoonte, een schuins geplaatst holrond Oogglas te gebruiken; een kleine tooneelkijker zou echter *veel verkieslijker* wezen, al vergrootte dezelve maar tweemaal, daar hij een verschikbaar gezigtspunt aanbiedt, en met gemak op onderscheidene afstanden kan worden toegepast.

Het is naauwelijks der moeite waard, om een verkeerd begrip opzigtelijk bijziende menschen teregt te wijzen, te weten: *dat hun gezigt op een' hoogen ouderdom sterker en beter dan het gewone gezigt zoude zijn:* er kan geene grootere dwaling dan een dusdanig begrip bestaan.

De Gezigtkunde schijnt hier te Lande toegenomen te hebben, naarmate de Gehoorkunde verzuimd is geworden; want er bestaat welligt geen Land in *Europa*, waar men betere en naauwkeuriger Brillen, Leesglazen, enz. maakt dan bij ons; ten bewijze hiervan kan men vermelden, dat de meeste vreemdelingen, die glazen noodig hebben, tijdens hun verblijf in *Engeland*

zich dezelve aanschaffen. Om der waarheid wille, moet ik aan den anderen kant, toegeven, dat, terwijl wij de beste glazen vervaardigen, wij ook vele van de allerslechtste maken; zoodat men dikwerf Brillen tegen lage prijzen ziet uitventen, die van gemeen vensterglas, aan de eene zijde slechts gepolijst, gemaakt zijn; waardoor de Oogen der arme menschen niet zelden meer nadeel, dan door alle andere oorzaken, ondervinden.

De beste Brilleglazen zijn ongetwijfeld die van Braziliaansche keijen, welke koeler voor de Oogen, minder aan het krassen en breken onderhevig, en boven alle andere te verkiezen zijn, wanneer men op de kostbaarheid niet behoeft te zien. Men kan niet te omzigtig wezen, van wien de Brillen afkomstig zijn; want het is wel bekend, dat men ze bij partij, tegen ongeveer 60 cents het dozijn, kan koopen, en het gebruik van zulk verwerpelijk tuig kan niet te zeer vermeden worden.

De beste glazen voor diegenen, welke men van de staar geligt heeft, en die naderhand Katarakt-Brillen behoeven, zijn de dubbele bolronde glazen, wier brandpunt van 2 tot 5 duimen in kracht verschilt.

De staarligting kan op drieërlei wijze verrigt worden; ook kan men deze kwaal op drieërlei wijze zonder te ligten behandelen; zijnde deze manieren, namelijk, de tegen-brandvochtige, de prikkelende en de tegen-prikkelende — welke men ieder beurtelings behoorlijk diende te beproeven; en dán alleen, wanneer geene derzelve geslaagd heeft, moet men tot het mes zijne toevlugt nemen. Tegen gevallen van oud ingeworteld

katarakt kan men zonder kunstbewerking niets uitrigten, en dan is de uitkomst nog zéer onzeker, wanneer de lijder oud en zwakkelijk is. Men kan echter de aanvangende staar, even als de aanvangende doofheid, zonder kunstbewerking genezen; doch verzuimt men dezelve totdat ze ingevreten is, zoo is er, gelijk met alle andere langdurige ziekten, weinig baat voor te vinden. Er zijn menschen, die voorwenden, dat eene opkomende oogstaar, totdat ze rijp is, aan zich zelve moet worden overgelaten; ik, daarentegen, houd het er voor, *dat men dezelve niet te spoedig kan verdrijven*, en dat men des te meer hoop op eene goede uitkomst heeft, naarmate men vroegtijdig pogingen daartegen in het werk stelt. Tot dit einde heb ik bij geen middel zóó veel baat gevonden als bij de aanwending van opgeloste *potassa cum calce* op het lijdende zintuig, waarbij men eenen stipten leefregel en tegen-brandstoffige behandeling moet in acht nemen.

Men lette er wèl op, dat ik thans alleen van katarakt spreek, waarvan vele gelukkiglijk behandelde gevallen in mijne *Verhandeling over het Oog* voorkomen; en daar daadzaken meer dan bespiegelingen afdoen, en voorbeelden meer waarde dan voorschriften hebben, is het mij zeer aangenaam, den lezer naar de daarin vermelde gevallen te kunnen verwijzen. Wat de kunstbewerking betreft, wanneer *een Oog slechts* aangestoken is, moet ik zulks ten sterkste *afraden*, dewijl het dikwijls gebeurt, dat het gezonde Oog door bijkomende ontsteking benadeeld wordt. Door de kwaal

bij derzelver aanvang te verzuimen en naderhand verkeerdelijk te behandelen, brengt men zich zelven niet zelden in de noodzakelijkheid eene kunstbewerking door te staan, en ik ben overtuigd, dat, wanneer men meer algemeen de Oogziekten in het opkomen liet behandelen, dezelve even zoo gemakkelijk als Oorziekten, of eenige andere ongesteldheid des ligchaams. kunnen worden genezen.

Misschien verwacht men, dat ik mijn gevoelen omtrent *amber*- (barnsteen) *Brillen* mededeele. Vele Oogartsen hebben dezelve aangeraden, en men heeft mij ook aangezocht, om ze voor te spreken. Doch die Heeren, die dezelve hebben goedgekeurd, kunnen er zekerlijk niet aan gedacht hebben, dat barnsteen eene betrekkelijk zachte zelfstandigheid is, bij gevolg zeer aan krassen onderhevig en die haren glans zeer spoedig verliest. Buitendien zijn dezelve veel duurder dan keijen, en, zoo het mij voorkomt, bezitten zij hoegenaamd geen voordeel, dat tegen de grootere kosten kan opwegen. Daarom ben ik van eene geheel tegenovergestelde denkwijze van diegenen, welke boven *keijen* of *glas* daaraan de voorkeur geven.

De Heer Dolland, Oog-Arts des Konings en Lid van het Koninklijk Instituut, zegt mij, dat hij den barnsteen als eene voor Brillen zeer ongeschikte zelfstandigheid beschouwt, uithoofde van de kleur, de ongelijkaardigheid, de onderhevigheid aan krassen, en ook de onmogelijkheid, om er een volmaakt bolrond glas uit te vervaardigen.

Onder de Oogziekten heb ik het onnoodig geoordeeld, het *strabismus* of scheelzien op te sommen, daar de geneeswijze daarvoor van een' bloot werktuigelijken aard is.

Onlangs heb ik zelf daarvoor eene uitvinding voltooid, waardoor ik bevonden heb, dat men beter dan door eenig ander mij tot dus verre bekend middel het oogmerk bereikt; bestaande in eene brillenlijst, aan de zijden digt, waarin *bolrond hoorn* gezet is, met eene kleine opening van voren, even groot genoeg, om aan het middelpunt des Oog-appels licht te geven; zoodat de scheelkijker, wil hij eenigzins zien, zich gewennen moet, om regt vóór zich uit te kijken.

Voor letterkundigen en anderen, wier Oogen door het lezen en schrijven veel hebben geleden, zoo ook voor degenen, die gewoon zijn geweest bij het rijden of loopen *Stof-Brillen* te dragen, kan ik het gebruik der *Gazen-Brillen* aanraden, dewijl dezelve veel ligter, en in alle opzigten even zoo dienstbaar en aangenaam zijn, om de Oogen tegen den wind, de stof of de zon te beveiligen. Daarenboven bieden zij het voordeel aan, dat het hoofd er geen' hinder van gevoelt, zoo als vaak met *glas* het geval is; want het is wel bekend, dat vele menschen, na eenige uren een' Bril te hebben vóór gehad, met hoofdpijn gekweld worden; en dat dikwerf hetzelfde ongemak gevoeld wordt, ten gevolge van het kijken door de glazen van een rijtuig onder het reizen.

Tijdens mijn verblijf te *Brighton*, in den afgeloo-

pen' zomer, ondervond ik grooten hinder van de felle terugkaatsing des lichts door de witte gebouwen en door de zee, waardoor ik groote behoefte gevoelde, om een' *gazen Bril* te hebben; doch na veel zoekens was het mij onmogelijk, om er een' te vinden, die aan mijn' wensch voldeed. Mij toen herinnerende, dat de Tartaren des winters onder het reizen het gezigt beschermen door een hulpmiddel van *paardenhaar*, naar onze *Floers-Brillen* zweemende, en dat de Esquimaux zoogenaamde *Sneeuw-Oogen* (*) gebruiken, zoo scheen het mij toe, dat iets van dien aard dienstig en wenschelijk zoude zijn voor hen, die denzelfden last, waaraan ik zelf blootgesteld was, mogten ondervinden. Dit gaf dan ook aanleiding tot het uitvinden mijner *gaas-draads-Brillen*, die dáárin van alle anderen, welke ik ooit heb gezien, verschillen, dat dezelve gemaakt zijn van zeer fijn metaal-draad,

(*) Den lezer zal het welligt niet onaangenaam zijn, om eene beschrijving dezer *sneeuw-Oogen* hier aan te treffen. Dezelve worden van eene zeer ligte houtsoort vervaardigd, en rusten op het neusbeen even als onze Brillen. Om den Oogen vrije speling te laten, zijn ze aan beide zijden uitgehold en wordt deze uitholling met roet zwart gemaakt. Tegenover elk Oog bevindt zich eene lange smalle spleet, die met de opening tusschen de Oogleden, wanneer dezelve bijna gesloten zijn, gelijk bij het kijken naar voorwerpen in een sterk licht, overeenkomt. BLUMENBACH verhaalt, dat dezelve ook tot verrekijkers dienen, en dat de Esquimaux dezelve gebruiken, om naar verafgelegene voorwerpen te kijken, en ook om den lastigen invloed van de sterke terugkaatsing der sneeuw af te weren.

met een dof vernis overdekt, om ze tegen den invloed des weders te beveiligen, waardoor die van *linnengaas* ligtelijk bedorven worden — dat zij geene zij-stukken hebben, — en van voren genoegzaam uithollen, om de vrije speling der Oogleden niet te hinderen. Volgens het gevoelen van allen, die er de proef van hebben genomen, beantwoorden zij ongemeen wel aan het vereischte doel.

Uit hoofde van de groote moeijelijkheid, die vele bijziende personen in het aanschaffen van geschikte Brillen ondervinden, heb ik mij aangespoord gevoeld, om mijne *ronde kortzigtige* (periskopieke) *Brillen* te vervaardigen, welke eenigzins met die van wijlen Dr. Wollaston overeenkomen.

Het zoude met het voorname doel van dit Werkje niet strooken, indien ik nog meer over de Gezigtkunde ging uitweiden; daarom laat ik, als een wegwijzer voor hen, die het onderwerp verder wenschen te onderzoeken, eene lijst volgen der Werken, die ik, in den loop mijner eigene beoefening der Gezigtkunde, met betrekking tot Brillen, Tooneelkijkers, Verrekijkers, enz. enz. van het grootste nut heb bevonden, te weten:

Fabricius ab Aquapendente de Visione; De Dominis de Radiis Visûs et Lucis; Traver Nervus Opticus; Berkeley's Theory of Vision; Dr. Smith's Complete System of Optics; Dr. Herschel, Sir John Herschel, and Lord Brougham, on Light, &c.; Porterfield on the Eye and Vision; Dr. Young's Lectures on Vision; Sir Isaac Newton on Optics; Sir

David Brewster on Spectacles; Adams on Vision; the Philosophical Transactions of The Royal Society; &c. &c.

EINDE.

UITGEGEVEN DOOR NAYLER & Co.

The **Lament of Tasso:** by Lord **Byron** — **Tassoos Weeklacht:** door Mr. **Jacob van Lennep.** In 8vo. *f* —„75.

☞ The *Original* and the *Translation* face each other; to which an *Introduction* is prefixed, by **B. S. Nayler.**

Life of Lady Jane Grey: by Mrs. **John Sandford.** 12mo. *f* 1.

Leven van Lady Jane Grey: door Mevr. **Sandford.** 12mo. *f* 1.

Lady Johanna Gray; oder, **Der Triumph der Religion:** von **Chr. M. Wieland.** 12mo. *f* —„75.

A Rhetorical Grammar; wherein the *Common Improprieties* in *Reading* and *Speaking* are exposed, and the *True Sources* of *Elegant Pronunciation* pointed out; with numerous Observations peculiarly applicable to **Foreigners:** by **B. S. Nayler.** 8vo. with XVIII *Plates*. *f* 3„—

☞ To the *Rhetorical Grammar* is attached a *Collection* of *Select Pieces*, from various Authors; several of which may be sought in vain elsewhere.

Hanchen und die Küchlein: von **A. C. Eberhard.** 12mo. *f*—„60.

Observations on the **Preservation of Sight;** and on the *Choice*, *Use*, and *Abuse*, of **Spectacles, Reading-Glasses,** etc. by **John Harrison Curtis.** M.R.I. *Oculist* and *Aurist*. 12mo. *f*—„50.

Aanwijzingen over het **Behoud des Gezigts;** en over de *Keus*, het *Gebruik*, en het *Misbruiken* van **Brillen, Oog-Glazen,** enz. door **John Harrison Curtis,** Praktiseerend *Oog-* en *Oor-kundige*, te Londen. 12mo. *f* —„50.

Urania; ein Gedicht: door **G. A. Tiedge.** 12mo. *f* 1„25.

Memoir of the *Life* and *Writings* of **Walter Scott:** by **B. S. Nayler.** 12mo. with *Bust-portrait*. *f* 1„50.

Verhandeling, uitgesproken in **The English Literary Society;** door den Hoogleeraar **N. G. van Kampen:** en de *Vertaling in het Engelsch*, door **B. S. Nayler;** met *Aanteekeningen*. 8vo.

☞ Uitgegeven op *Verzoek* van de **Leden.**

Fazio; a Tragedy: by Rev. **H. H. Milman.** 18mo. *f* —„50.

Guerre ou Paix en Orient: par **E. Barrault.** 12mo. *f* —„50.

☞ Tous les regards se portant en ce moment vers l'Orient, nous croyons rendre service aux hommes politiques, en Réimprimant, à un *Prix Modique*, cet ouvrage remarquable, d'un Auteur plus remarquable encore.

Collection of 100 Pieces of **English Literature;** 50 in *Prose* and 50 in *Verse:* with a *Variety of Notes*, for the Use of the Inhabitants of the *Netherlands*; by **B. S. Nayler.** 8vo. *f* 2„—

☞ This volume contains *all the Single Pieces* read by **B. S. Nayler,** during the Season of 1829 and 1830, in the two **Literary Societies** of Leyden and Amsterdam.

De Vrouw, in het *Maatschappelijk* en *Huisselijk Leven*: door Mevrouw **John Sandford**. 12mo.

Outlines of Dutch History; Compiled for *Families* and *Schools*: by **R. Jochems**, Preceptor at the Amsterdam *Kweekschool voor de Zeevaart*. 12mo.

Redevoering, over het *Oordeel der Nakomelingschap*; door den Hoogleeraar **J. H. van der Palm**: en de *Vertaling in het Engelsch*; door **B. S. Nayler**. 8vo.

The Fire-Worshipers: by **Thomas Moore**. 12mo.
☞ The most melodious Poem in the Language.

NB. **Andere Werken liggen ter Perse.**

AANGEKOCHT, DOOR NAYLER & Co.

De Kopij-Regten

DER VOLGENDE WERKEN.

Afbeeldingen (XVI) van voorname Gebouwen en Gezigten te *Leipzig*, ten nutte van Architeckten. In 4to. *f* 1„—

Bader's Proeve eener Nieuwe Theorie der Watervrees. 8vo.

Barthelemy (J. J.) Charite en Polydorus. 18mo. *f* —„50.

Beginselen der Engelsche Taal — voor Hollanders — Een Spel- Leer- en Leesboek. 12mo. *f* —„60.

Borret's (A. E.) Handboekje voor de Liefhebbers van den Schilderkunst. 18mo. *f* —„50.

Bronner's Idijllen en Vertellingen, uitgegeven door Geszner. 8vo. *met platen*. *f* 2„—

Busch (J. G.) Lettres Originales de Commerce; précédées d'une Explication de *Termes de Commerce*, de *Banque*, etc. 12mo. *f* 2.

Catechismus der Roomsche Kerk. 18mo. *Derde Druk*. *f* —„50.

Chesterfield's (Lord) Grondbeginselen van Beschaafdheid en Wereldkennis. 18mo. *f* —„50.

De bevattelijke Goochelaar; of, Winternitspanning. 18mo. *met gekleurde platen*. *f* —„75.

Demoustier's Brieven aan Emilia, over de Fabelkunde. 2d. 18mo. *f* 1.

Des Prisons de Philadelphie: par un Européen. 8vo. *f* —„75.

Eckartshausen, Dieu est l'Amour le plus Pur. 18mo. *f* —„40.

Een Blik op Holland, in 1806. 2d. 8vo.

Fielding (Henry) Histoire de Tom Jones; ou, l'Enfant Trouvé: traduit par De la Place. 4 vol. 12mo. *avec figures*. *f* 4„—

Handleiding tot den Hollandschen Koophandel. 8vo. *f* 1„50.

Hoop's (A. van der) Tiendaagsche Veldtocht. 8vo. *f* —„75.

Kersteman's (Mr. L. F.) Hollandsch Regtsgeleerd Woordenboek, met Aanhangselen. 3d. folio. *f* 20„—

Laura; of, de Kusch: door A. H. Geszner. 12mo. *met pl.* *f* 1.—
☞ *Wat werkt een enkel Kuschjen uit!*

Quarin, over de Geneeswijze der Ontsteekende Ziektens. 8vo. *f* —„50.

Scirtopodes, Kleinigheden in Rijm en Onrijm. 8vo. *f* —„75.
Stel Platen (VI) — Gezigten der Stad *Dordrecht*. Folio. *f* 1„50.
Tassoo's (Torquatus) Jeruzalem Verlost: door Nomsz. 4to. *f* 4„—
Toaldo, over het Weder, betrekkelijk den Landbouw. 8vo. *f* 1„—
Valeria; of, Brieven van Gustaaf van Linar. 2d. 8vo. *f* 2„—
Voet (Jan) over de Voogdijen en Minderjarigen. 4to. *f* 1„—
Volny's Reizen door Sijrië en Egypte. 2d. 8vo. *met platen*. *f* 3„—
Vrolik (G.) over het Leerstelsel van *Gall*. 8vo. *met figuren*. *f*—75.
——— over de Holle Beenen in Vogels. 8vo. *f* —50„—
——— over de Koepok-Inënting, enz. 8vo. *f* —50„—
——— over het Bekkeneel van *Im. Kant*. 8vo. *met fig*. *f*—„75.
Winkelman's (O. R. F. W.) Fransche Spraakkunst. 12mo. *f*—„75.
Weickard's ( ) Wijsgeerige Arts. 4d. 8vo.
Weidenbach's Leer der Goddelijke Voorzienigheid. 2d. 8vo. *f* 3.
Wagener's (S. G.) Geschied- en Zedekundige Anecdoten, in Alphabetische Orde. 2d. 18mo. *f* 1„—

OOK ZIJN NAYLER & Co.

BEZITTERS VAN HET KOPIJ-REGT

DER VOLGENDE WERKEN — IN OCTAVO;

DOOR

Mr. W. en Vrouwe K. W. Bilderdijk.

*Aan de Roomsch Katholijken dezer dagen. Uitgaaf van 1823. *f*—„50.
Uitverkocht — maar in de *Tweede Bundel*.

*Aan Leyden, op den 12den van Louwmaand, 1824. *f*—„30.

Aan Nederland, bij het Afnemen van het Krijgsbevel over de Bezetting van de Hage aan Zijne Hoogheid *f* —„30.
☞ In de Oorspronkelijke *Geheime Lezing*, zoo als het Stukje *destijds* bij de Dichters Vrienden gevonden werd, benevens de *Ware Lezing*, volgens de bedoeling van Bilderdijk — nu *Eerst* Uitgegeven, in 1836.

*Aan Nederland; ter Gedachtenis van den Dapperen Hopman Kropff, na eene hardnekkige Verdediging van de Vesting *De Klundert*, Doorschoten. *f* —„30.
☞ Uitgaaf van 1793 — zijnde die van *Vier Regelige* Versen.

*Aan Zijne D. H. den Heere Prinse Erfstadhouder, in Brunswijk, in Slachtmaand, 1821. *f* —„30.

*Achtste Maart, in Londen, in 1796. *f* —„40.

*Afscheid aan Leyden, in 1827. *f* —„30.
Uitverkocht — maar in de *Tweede Bundel*.

*Beschouwing der Vijf Tafereelen van Josephs Leeven *f* —„30.
☞ Dit is het *Eerste Dichtstuk* van B. toen hij een *Veertienjarigen* Jongeling was — voor het eerst Uitgegeven in 1771.
Bijna Uitverkocht — maar in de *Eerste Bundel*.

*Bij de Feestviering der Leydsche Hoogeschool. 1825. *f* —„30.
Uitverkocht — maar in de *Tweede Bundel.*
Hetzelfde Werk. *Herdruk* van 1835. *f* — 30.

*Chassinet Versje. In het Latijn en Nederduitsch. 1835. *f*—„30.
Uitverkocht — maar in de *Tweede Bundel.*
Hetzelfde Werk. *Herdruk* van 1836. *f* —„30.

*De Alleenheersching, aan het Volk van Denemarken. *f* —„30.

*De Derde October. *f* —„30.
Bijna Uitverkocht — maar in de *Eerste Bundel.*

De Franschen. Uitgaaf van 1836. *f* —„30.

*De Intocht der Franschen, in 1795. *f* —„30.

*Droom. 1805. *f* —„30.

Eerste Bundel en *Tweede Bundel;* verzameld in 1836: door Nayler & Co. 2 d. 8vo. Inhoudende 20 Stukken. *f* 7„—

☞ Van deze Twee Bundels bestaân slechts 100 Exemplaren; en sommige der Stukken zijn *niet dan in de Bundels* te bekomen — noch worden de Bundels *afzonderlijk* Verkocht. Zie de 20 Stukken *gemerkt* met een *

*Eenige Stukken in Dichtmaat. (8 Stuks.) *f* —„30.

Frankrijk Bedwongen. Uitgaaf van 1836. *f* —„30.

Gedenkdag der Zege van Waterloo. Uitgaaf van 1817. *f* —„30.
Bijna Uitverkocht.
Hetzelfde Werk. *Herdruk* van 1835. *f* —„30.

*Losse Stukken, in Versen. (6 Stuks.) *f* —„30.

Lycidas —— op den 4 October. *f* —„30.

*Lijkgedachtenis van Zijne D. H. Prins Willem George Frederik van Oranje enz. Overleden, te Padua, 6 Jan. 1799. *f* —„40.

*Napoleon. Ode. ☞ **Kopijregt** van den Heer **Schonekat.**

Nederland Hersteld. Uitgaaf van 1836. *f* —„30.

*Op den Moord van den Hertog d'Enguien. *f* —„30.
Uitverkocht — maar in de *Eerste Bundel.*

Op den Verjaardag van Zijne D. H. Prins Willem de Vijfde. 1798. Uitgaaf van 1836. *f* —„30.

*Over een Oud Amsterdamsch Volksdeuntjen. *f* —„30.
Bijna Uitverkocht — maar in de *Eerste Bundel.*

Quartet, op gegeven Muzijk. Uitgaaf van 1835. *f* —„30.

Rouwzangen, enz. Uitgaaf van 1819. *f* 1„80.

*Ter Geboorte van Zijne D. H. den Prinse van Oranje, 1792. *f*—„30.

Vaderlandsche Oranjezucht. **Uitverkocht.** Nieuwe Uitgaaf, in 1837.

☞ Van dit Werk bestaan *Twee Uitgaven*, in 8vo. beide van 1805; van de *Echte* hebben wij het Kopijregt (van den Heer **Immerzeel**) gekocht — de *Onechte* komt dikmaals in Veiling bij den Heer **Bom** voor.

Vaderlandsche Uitboezeming. 1815. *f* 2„50.
Bijna Uitverkocht.
Hetzelfde Werk. In kl. 8vo. *Herdruk* van 1834. *f* 1„50.

Verscheidene Tijdschriften en Decoratiën. Uitgaaf van 1836. *f*—„30.

———

AANWIJZINGEN

TOT HET

BEHOUD DES GEHOORS;

EN WEGENS

DE KEUS, HET GEBRUIK EN MISBRUIK

VAN

GEHOOR-WERKTUIGEN, EN Z.

DOOR

John Harrison Curtis,

OOG- EN OOR-KUNDIGE TE LONDEN.

UITGEGEVEN DOOR GEB. DIEDERICHS, BOEKHANDELAREN,

AMSTERDAM.

MDCCCXXXVI.